

OIKEUSPOLIITTISEN TUTKIMUSLAITOKSEN TUTKIMUSTIEDONANTOJA 74

National Research Institute of Legal Policy. Research Communications.
Rättspolitiska forskningsinstitutet. Forskningsmeddelanden.

Reino Sirén & Janne Kivivuori & Juha Kääriäinen
& Mikko Aaltonen

SUOMALAISTEN KOKEMA VÄKIVALTA 1980–2006

Helsinki 2007

Esipuhe

Suuri osa väkivallasta jää piilorikollisuudeksi, siis poliisi- ja hoitotilastojen ulkopuolelle. Jos väkivallan kokonaisuudesta halutaan oikeasuhtainen kuva, tarvitaan myös kyselytutkimuksia. Ne täydentävät – ja joskus myös oikaisevat – virallistilastojen ja yksittäisten rikostapausten pohjalta muodostuneita käsityksiä väkivallan kehityksestä.

Suomessa kansalliset uhritutkimukset ovat tärkein väkivallan kokonaisuutta kuvaava tietolähde. Niitä on tähän mennessä tehty kuudesti, vuosina 1980, 1988, 1993, 1997, 2003 ja 2006. Tässä tiedonannossa kuvataan väestön kokeman väkivallan kehitys koko tutkimussarjan ajalta aina vuoteen 2006 asti. Myöhemmin julkaistaan erikseen omaisuusrikosten kehitystä samalla ajanjaksolla kuvaava tiedonanto.

Vuoden 2006 kansallisen uhritutkimuksen aineistonkeruun rahoittivat sosiaali- ja terveysministeriö, oikeusministeriö, sisäasiainministeriö, liikenne- ja viestintäministeriö sekä opetusministeriö. Aineistonkeruun toteutti Tilastokeskus. Vuoden 2006 tutkimuksessa käytetyn lomakkeen valmisteli hankeryhmä, jossa olivat Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen lisäksi edustettuina Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksikkö, Kansanterveyslaitoksen koti- ja vapaa-ajan tapaturmien ehkäisyn yksikkö, Yhdistyneiden kansakuntien yhteydessä toimiva Euroopan kriminaalipolitiikan instituutti (HEUNI), UKK-instituutti, liikenne- ja viestintäministeriö, Työterveyslaitos ja Tilastokeskus.

Tämä tiedonannon ovat laatineet Reino Sirén, Janne Kivivuori ja Mikko Aaltonen Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen kriminologisesta yksiköstä. Juha Kääriäinen Poliisiammattikorkeakoulun tutkimusyksiköstä on kirjoittanut osuuden, jossa käsitellään väkivallan ilmoittamista poliisille. Julkaisun ulkoasusta on huolehtinut Eira Mykkänen.

Helsingissä 12. päivänä helmikuuta 2007

Tapio Lappi-Seppälä

Johtaja

Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos

SISÄLLYS

1 Väkivallan uhriksi joutuminen.....	1
<i>Väkivalta 1980–2006</i>	1
<i>Uhkailu ja fyysinen väkivalta</i>	2
<i>Vammaan johtanut väkivalta</i>	3
2 Väkivallan luonne	5
3 Väkivaltakokemusten määrä ja kasaantuminen	6
<i>Väkivallan kasaantuminen</i>	7
<i>Väkivallan laadullinen kirjo</i>	8
4 Väkivaltatyypit.....	10
<i>Perheväkivalta</i>	11
<i>Lähesuhdeväkivalta</i>	12
<i>Työpaikkaväkivalta</i>	13
<i>Ravintolaväkivalta</i>	14
<i>Katuväkivalta</i>	15
<i>Väkivaltatilanteen luonne vuonna 2006</i>	16
<i>Väkivallan tekijä vuonna 2006</i>	17
5 Väkivalta eri ikäryhmissä	18
6 Väkivallan ilmoittaminen poliisille.....	21
7 Väkivallan pelko	24
8 Tiivistelmä	29
Kirjallisuus	30
Liite 1 Tutkimusaineisto.....	31
<i>Tutkimuksen rahoittajat, Aineiston kerääminen, Väki-</i> <i>vallan mittaaminen, Estimaattien tilastollinen merkitsevyys</i>	
Liite 2 Eri väkivaltalajeja kokeneiden osuus sukupuolen mukaan.....	33
Liite 3 Väkivaltatapahtuman luonne viimeksi sattuneessa tapauksessa	34
Liite 4 Väkivallan tekijä viimeksi sattuneessa tilanteessa.....	34

1 Väkivallan uhriksi joutuminen

Rikostilastoihin tulee vain osa kaikista rikoksista. Tilastoihin päätyvät teot ja tekijät ovat vain osa kaikista väkivaltaisista teoista ja niiden tekijöistä. Tekojen tilastoitumiseen vaikuttaa muun muassa se, määrittelevätkö ihmiset tapahtumia rikoksiksi ja ilmoittavatko he poliisille rikoksiksi kokemiaan tekoja. Myös poliisikontrollin kohdistaminen ja teho sekä lainmuutokset vaikuttavat tekojen tilastoitumiseen.

Viranomaisten tilastoiman rikollisuuden muutokset voivat siten johtua paitsi rikoskäyttäytymisen määrän tai piirteiden muutoksista, myös muista tekijöistä kuten sosiaalisen kontrollin tehosta. Jos halutaan tietoa kokonaisrikollisuuden kehityksestä, on käytettävä muita tietolähteitä kuin tilastoitua rikollisuutta. Tärkeimpänä menetelmänä voidaan pitää uhritutkimuksia. Niissä ihmisiltä kysytään, ovatko he joutuneet väkivallan tai muiden rikosten uhriksi.

Suomessa on tehty valtakunnallisia uhritutkimuksia kuudesti jaksolla 1980–2006. Tutkimukset perustuvat laajoihin ja edustaviin otoksiin aikuisväestöstä (tarkemmin ks. liite 1). Tässä raportissa esitellään näiden kansallisten uhritutkimusten pohjalta muodostuvaa kuvaa väkivallan kehityksestä maassamme. Kaikki tiedot kuvaavat 15–74-vuotiaiden kokemaa väkivaltaa.

Väkivalta 1980–2006

Vuonna 2006 vajaa kymmenesosa suomalaisista joutui väkivallan tai uhkailun kohteeksi (taulukko 1). Väkivaltaa tai väkivallan uhkaa kokeneiden osuudessa ei ole tapahtunut kovin suuria muutoksia vuosien 1980 ja 2006 välillä. Vuonna 1980 väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutui 10,1 % 15–74-vuotiaista suomalaisista. Vuonna 2006 osuus oli 9,4 %.

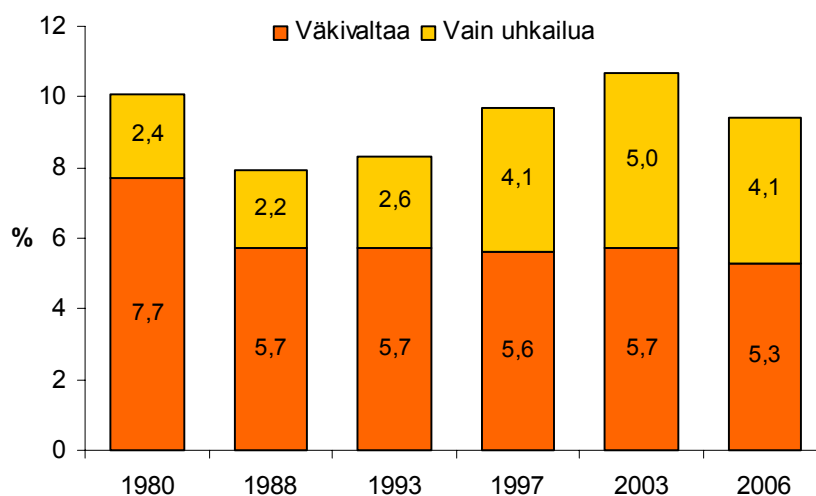
Taulukko 1 Väkivallan tai uhkailun kohteeksi joutuneita, % 15–74-vuotiaista

1980	1988	1993	1997	2003	2006
10,1	7,9	8,3	9,7	10,7	9,4

Vuosien 1988–2003 aikana voidaan havaita jatkuvaa, joskin lievää nousua väkivallan uhriksi joutuneiden osuudessa. Vuonna 2006 nousu on kuitenkin päättynyt ja kääntynyt laskuun. Muutos vuodesta 2003 on tilastollisesti merkitsevä 5 % tasolla.

Uhkailu ja fyysinen väkivalta

Taulukon 1 luvut sisältävät myös ne, jotka ovat kokeneet pelkästään väkivallan uhkaa. Kun tarkastellaan erikseen suoranaisen fyysisen väkivallan ja pelkästään uhkailun kohteeksi joutuneen väestönosan suuruutta, kuva tarkentuu. Kuviossa 1 on esitetty sama kehitys siten, että fyysinen väkivalta on eritelty uhkailusta. Fyysinen väkivalta on tällöin lievimmillään liikkumisen estämistä ja vakavimmillaan aseellista väkivaltaa.

Kuvio 1 Vuoden aikana fyysistä väkivaltaa kokeneita ja pelkästään fyysisen väkivallan uhkaa kokeneita, % 15–74-vuotiaista

Pitkällä aikavälillä (1980–2006) fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneiden osuus on alentunut lähes kolmanneksen: vuonna 1980 fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus oli 7,7 %, vuonna 2006 sen sijaan 5,3 %. Pelkkien uhkailujen kohteeksi joutuneiden osuus on taas kohonnut lähes kaksinkertaiseksi. Vuonna 1980 vain 2,4 prosenttia koki uhkailua, kun vastaava osuus neljännesvuosisata myöhemmin oli 4,1 %.

Fyysisen väkivallan osalta muutos tapahtui jo vuosina 1980–1988. Vuodesta 1988 lähtien fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus on pysynyt hyvin vakaina, noin kuuden prosentin tienoilla. Vuonna 2006 fyysistä väkivaltaa kokeneita oli kuitenkin hieman vähemmän kuin aikaisempina vuosina.

Pelkästään väkivallan uhkaa kokeneiden osuus on noussut melko tasaisesti vuosina 1988–2003. Uhkaa kokeneiden osuus oli 2003 yli kaksinkertainen verrattuna vuoden 1988 tasoon. Kasvu näyttää nyt kuitenkin pysähtyneen.

Vuonna 2006 uhkailuja kokeneita oli saman verran kuin vuonna 1997 ja viidenneksen vähemmän kuin vuonna 2003.

Uhkailujen määrän nousua arvioitaessa on paikallaan muistaa, että se voi johtua ainakin kahdesta seikasta: (a) uhkaavan käyttäytymisen lisääntymisestä¹ ja (b) siitä, että riittävän käyttäytymisen tulkitaan aiempaa herkemmin kuuluvan väkivaltailmiön piiriin. Molemmat tekijät voivat vaikuttaa myös samanaikaisesti.

Muutokset fyysisestä väkivaltaa tai uhkailuja kokeneiden osuuksissa miesten ja naisten keskuudessa ilmenevät taulukosta 2.

Taulukko 2 Vain uhkailuja kokeneiden ja fyysisestä väkivaltaa kokeneiden osuus sukupuolen mukaan, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet						
Vain uhkailu	3,3 %	2,7 %	2,6 %	4,1 %	5,3 %	4,2 %
Fyysinen väkivalta	9,3 %	6,2 %	6,9 %	6,4 %	6,0 %	5,4 %
Naiset						
Vain uhkailu	1,5 %	1,7 %	2,6 %	4,1 %	4,7 %	4,0 %
Fyysinen väkivalta	6,4 %	5,3 %	4,6 %	4,8 %	5,5 %	5,3 %

Fyysisestä väkivaltaa kokeneiden miesten osuus väestöstä on vuonna 2006 melkein puolet pienempi kuin vuonna 1980. Fyysisestä väkivaltaa kokeneiden naisten osuus on pysynyt vuosien 1980–1988 laskun jälkeen verraten tasaisena.

Vain uhkailua kokeneiden miesten osuus on neljännesvuosisadan aikana noussut 3,3 prosentista 4,2 prosenttiin, kun naisilla vastaavat osuudet ovat 1,5 ja 4,0 prosenttia.

Suurin yksittäinen muutos on uhkailuja kokeneiden naisten osuuden kasvu, joka tosin taittui vuonna 2003. Muutos voi kertoa paitsi todellisista uhkailutilanteista, myös peloista ja turvattomuuden tunteista. Yhtäkaikki, kokonaisuutena muutos jää, että miesten ja naisten kokemaa väkivaltaa kuvaavat luvut ovat lähentyneet toisiaan.

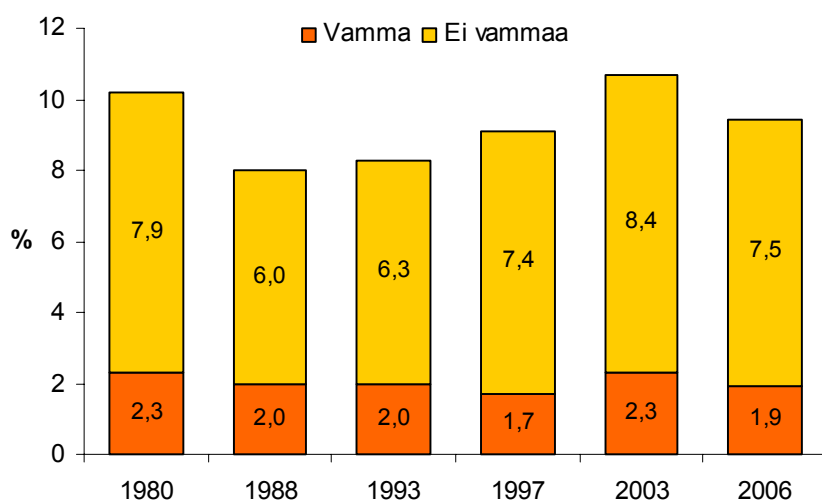
Vammaan johtanut väkivalta

Niistä ihmisistä, joihin kohdistuu fyysisestä väkivaltaa, vain osa saa väkivallan seurauksena vammaa. Kansallisissa uhritutkimuksissa on siksi jokaisena

¹ Pieneltä osin uhkailujen lisääntyminen on voinut liittyä viestintäteknologian muutoksiin (käsipuhelimet, tekstiviestit, sähköposti).

vuonna kysytty, minkälainen vamma väkivallasta seurasi. Kysymystä on pidetty tärkeänä, koska se mahdollistaa muita kysymyksiä paremmin tulosten ajallisten vertailtavuuden. Väkivaltaa kokeneiden määrä voi lisääntyä tai vähentyä siksi, että ihmisten käsitys siitä, mitä ”väkivalta” tarkoittaa, muuttuu. Kun kysymys sidotaan fyysiseen vammaan, saadaan ilmiö ankkuroitua paremmin objektiivisiin seurauksiin.

Vuonna 2006 kaksi prosenttia väestöstä – noin 75 000 henkilöä – sai väkivallan yhteydessä vamman (kuvio 2). Myös vamman saaneiden osuus on pienempi kuin vuoden 2003 mittauksessa.

Kuvio 2 Vuoden aikana väkivaltaa kokeneita, % 15-74-vuotiaista

Kuvion 2 tiedot on esitetty sukupuolen mukaan eriteltyinä taulukossa 3. Trendit ovat melko lailla samanlaisia. Tässäkin taulukossa voidaan havaita sukupuolten kokeman väkivaltarakenteen samanlaistuminen. Taustalla on se, että uhkailuja kokeneiden naisten osuus kasvoi 1990-luvun puolivälin jälkeen. Naiset ”ottivat miehet kiinni” tässä suhteessa.

Taulukko 3 Vamman väkivallasta saaneiden sekä muunlaista väkivaltaa kokeneiden osuus sukupuolen mukaan, % 15-74-vuotiaista

		1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	Ei vammaa	10,1	6,8	7,2	8,5	8,8	7,7
	Vamma	2,5	2,1	2,3	2,0	2,5	1,9
Naiset	Ei vammaa	5,8	5,0	5,5	7,5	8,0	7,4
	Vamma	2,1	2,0	1,7	1,4	2,2	1,9

2 Väkivallan luonne

Uhritutkimuksen lomakkeessa on kysytty erikseen seitsemästä erilaisesta väkivallan muodosta.

Kun eri väkivaltamuotoja tarkastellaan, havaitaan, että varsinkin uhkailun kokeminen yleistyi 1980–2003. Vuoden 2006 tutkimus osoittaa, että uhkailujen kokeminen on saavuttanut lakipisteensä. Nousu ei enää jatku.

Taulukko 4 Väkivallan eri muotojen kokeminen, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Uhkailu	3,7	3,4	3,9	5,6	7,0	5,8
Liikkumisen estäminen	2,9	2,1	2,7	2,5	3,2	2,8
Töniminen	2,9	2,2	2,4	2,4	3,3	3,2
Lyöminen (ei jälkeä)	1,7	1,3	1,1	1,4	1,7	1,2
Lyöminen (näkyvä jälki)	0,2	1,7	1,6	1,1	1,5	1,3
Aseellinen väkivalta	0,3	0,2	0,2	0,2	0,2	0,3
Muu väkivalta	0,6	0,5	0,4	0,9	1,6	1,5
Jokin näistä	10,1	7,9	8,3	9,7	10,7	9,4

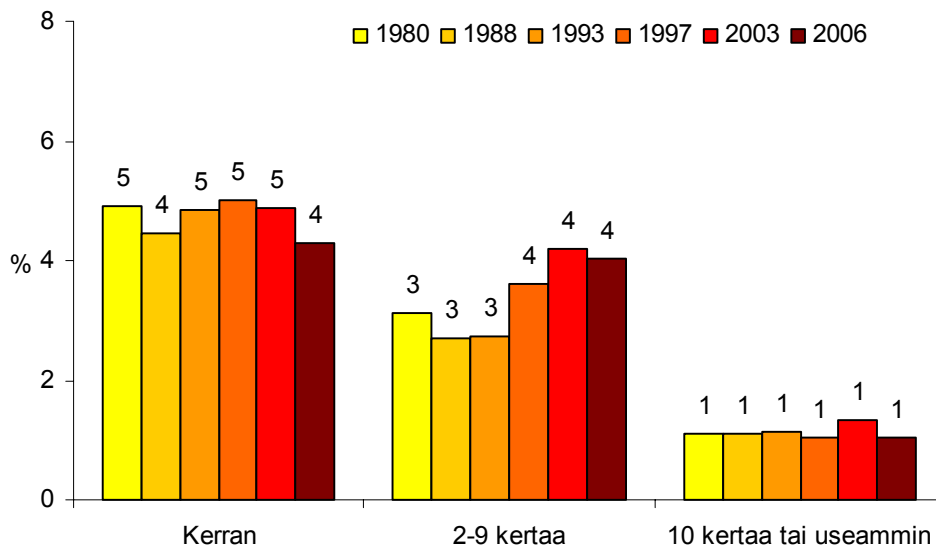
Muiden väkivallan muotojen osalta ei voida havaita yhtä selviä trendejä kuin uhkailussa. Tönimisen osalta havaitaan, että 2000-luvun lukemat ovat sarjan korkeimmat, vaikkakin lähellä vuoden 1980 lukemaa. Tämä koskee myös kategoriaa ”muu väkivalta”.

3 Väkivaltakokemusten määrä ja kasaantuminen

Tutkimuksissa on kysytty kaikkina vuosina, kuinka monta väkivaltatapahtumaa vastaaja koki vuoden aikana. Seuraavassa tarkastelussa on laskettu yhteen vuoden aikaiset väkivaltatapahtumat kaikkien seitsemän väkivallan muodon osalta.²

Väkivaltaa kokeneista noin puolet on kokenut vuoden aikana vain yhden väkivaltatilanteen. Sen sijaan on melko harvinaista joutua vuoden aikana väkivallan kohteeksi kymmenen kertaa tai useammin. Trendejä tarkasteltaessa havaitaan, että yhden väkivaltatilanteen kokeminen on pysynyt melko samalla tasolla väestössä (kuvio 3).

Kuvio 3 Väkivaltatapahtumien määrä vuodessa, % 15–74-vuotiaista

Sen sijaan niiden osuus, jotka ovat kokeneet 2–9 väkivaltatapausta vuoden aikana, lisääntyi varsinkin jaksolla 1993–2003. Tältäkin osalta kasvu näyttää vuonna 2006 pysähtyneen. Todennäköisesti tämän ryhmän kasvu heijastaa uhkailujen lisääntynyttä kokemista.

Runsaasti väkivaltaa kokevien osuus on ollut varsin vakaa vuosien 1980 ja 2006 välillä. Kaikkina vuosina noin yksi sadasta suomalaisesta on kokenut vähintään kymmenen väkivaltakertaa vuoden aikana. Henkilömääränä tämä

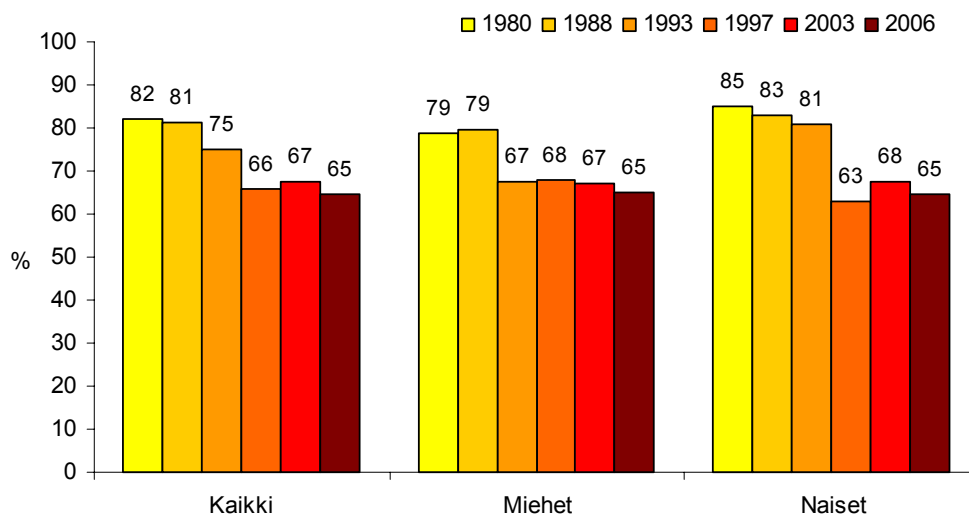
² Kunkin väkivaltalajin osalta tapahtumien vuotuiseksi enimmäismääräksi määriteltiin 50.

vastasi esimerkiksi vuonna 2006 noin 41 000 ihmistä. Moninkertainen ja toistuva väkivallan uhriksi joutuminen koskettaa siis monia suomalaisia.

Väkivallan kasaantuminen

Toistuvasti väkivallan kohteeksi joutuminen on erityisen vaikea ongelmatilanne. Siksi on syytä tarkastella hieman lähemmin sitä, kuinka voimakkaasti väkivaltatapahtumat kasaantuvat paljon väkivaltaa kokeville. Seuraavissa tarkasteluissa huomio on kohdennettu siihen ryhmään, joka on kokenut väkivaltaa vähintään kymmenen kertaa vuoden aikana. Kuvio 4 esittää tiedon siitä, kuinka suuri osa kaikista vuoden aikana sattuneista väkivaltatilanteista kohdistui tähän ryhmään.

Vuonna 1980 väkivaltatapahtumat kasaantuivat varsin voimakkaasti pienelle vähemmistölle. Kaikista tapahtumista 82 prosenttia kohdistui ryhmään, joka koki vähintään 10 tapahtumaa vuodessa. Tilanne oli osapuilleen sama myös vuonna 1988. Tämän jälkeen kasaantuneisuus alkoi vähetä. Vuodesta 1997 lähtien noin kaksi kolmasosaa väkivaltatapahtumista on kohdistunut siihen vähemmistöön, joka koki vähintään kymmenen väkivaltatapahtumaa.

Kuvio 4 *Väkivallan kasaantuminen.* Vähintään kymmenen kertaa uhriksi joutuneiden osuus kaikista väkivaltatapahtumista vuoden aikana, % 15–74-vuotiaista

Kasaantuneisuuden väheneminen tarkoittaa, että väkivalta on jakaantunut väestöön hieman tasaisemmin kuin 1980-luvulla. Tämäkin trendi heijastanee uhkakokemusten ja työpaikkaväkivallan lisääntymistä.

Väkivallan kasaantuneisuuden kehitys on ollut samankaltaista miehiin ja naisiin kohdistuvassa väkivallassa. Naisiin kohdistuvassa väkivallassa kehitys on ollut voimakkaampaa. Vuonna 1980 peräti 85 prosenttia väkivallasta kohdistui vähintään 10 tapausta kokeneeseen vähemmistöön, kun vastaava luku vuonna 2006 oli 65 prosenttia. Vaikka väkivaltaa kokeneiden naisten osuus väestöstä on ollut verraten vakaa, väkivalta näyttäisi kohdistuvan aiempaa tasaisemmin eri naisille. Tässäkin taustalla lienee uhkailujen kokemisen lisääntyminen sekä se, että työpaikkaväkivalta on lisääntynyt varsinkin naisvaltaisissa ammateissa.

Keitä ne ihmiset ovat, jotka joutuvat vuodessa kymmenesti tai useammin väkivallan uhriksi? Ryhmä ei ole ”satunnaisotos” väestöstä. Nuoret ja naimattomat henkilöt ovat siinä selkeästi ylliedustettuina, sen sijaan ryhmään kuuluu vain hieman enemmän miehiä kuin naisia. Onkin mahdollista, että toistuva uhriksi joutuminen heijastaa nuorille aikuisille ominaisia vapaa-ajan vieton tapoja.

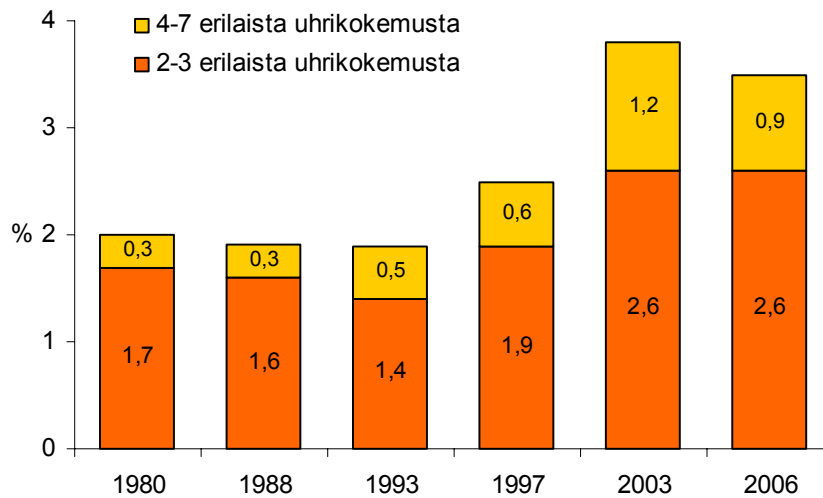
Kasaantuminen on viimeisen neljännesvuosisadan aikana hieman vähentynyt. Karkeassa jaottelussa voidaan sanoa, että 1980-luku oli erittäin voimakkaan kasaantumisen aikaa, ja sen jälkeen kasaantuminen hieman lieveni. Uhkailujen ja työpaikkaväkivallan nousu on hieman tasoittanut väkivallan jakautumista. Lisäksi taustalla voi olla se, että tilanteiden määrittely uhkaksi on lisääntynyt. Jos aikaisempaa lievempiä tapahtumia ilmoitetaan uhkatilanteina, tämä voi näkyä kokemusten tasaisempaan jakautumiseen.

Väkivallan laadullinen kirjo

Kaikkina tutkimusvuosina vastaajilta on kysytty, onko heihin kohdistunut jotakin seitsemästä luetellusta väkivaltamuodosta uhkailusta aina aseelliseen väkivaltaan. Tämän seitsenkohtaisen kysymyksen avulla voidaan tarkastella, kuinka monen tyyppistä väkivaltaa vastaajaan on kohdistunut vuoden aikana. Tarkastelun pohjana oleva muuttuja vaihtelee siten arvojen 0 ja 7 välillä. Nolla tarkoittaa sitä, että henkilö ei ole kokenut minkään tyyppistä väkivaltaa. Arvo seitsemän tarkoittaa sitä, että henkilöön on kohdistunut vuoden aikana kaikkea seitsemää kysyttyä väkivaltamuotoa: uhkailua, liikkumisen estämistä, tönimistä, lyömistä joka ei jättänyt jälkeä, lyömistä joka jätti jäljen, aseella kimppuun käymistä ja muuta väkivaltaa. On syytä korostaa, että tämä tarkastelu eroaa edeltävistä tarkasteluista, joissa oli kyse tapahtumien määrästä. Tämä tarkaste-

lu kuvaa väkivaltakokemusten laadullista kirjoa, ei väkivaltatapahtumien määrää.

Tarkastelussa havaittiin, että yhtä väkivallan muotoa kokeneiden osuus vastaajista on pysynyt suhteellisen vakaana vuosien 1980 ja 2006 välillä. Sen sijaan useammanlaatuista väkivaltaa vuoden aikana kokeneiden osuus oli lisääntynyt vuodesta 1997 alkaen (kuvio 5).

Kuvio 5 Niiden vastaajien osuus, joihin oli kohdistunut useammanlaista väkivaltaa vuoden aikana, % 15–74-vuotiaista

Useampaa kuin yhtä väkivaltamuotoa kokeneiden osuus vastanneista on 2000-luvulla ollut melkein kaksinkertainen verrattuna jakson 1980–1993 vakaaseen tasoon. Näyttäisi myös siltä, että koetun väkivallan kirjo laajentuminen ei johdu yksinomaan uhkailujen lisääntymisestä. Kun sama tarkastelu tehdään rajaten uhkailut kokonaan pois, kehitys näyttää samansuuntaiselta. Väkivaltaa kokeneiden osuus väestössä ei ole johdonmukaisesti noussut, mutta väkivaltaa kokeneisiin on kohdistunut useammanlaista väkivaltaa, myös useammanlaisia kontaktiväkivallan muotoja.

4 Väkivaltatyypit

Seuraavaksi esitetään tietoja väkivallan kehityksestä siten, että erilaisia väkivallan tyyppjä tarkastellaan erikseen.

Perheväkivallaksi on määritelty väkivalta, jonka tekijä oli avo- tai aviopuoliso, entinen puoliso tai kumppani tai muu perheen jäsen. Valtaosin kyse on nykyisen tai entisen puolison väkivallasta.

Lähisuhdeväkivallalla tarkoitetaan muiden keskenään tuttujen välistä väkivaltaa, mukaan lukien vakituiset seurustelukumppanit³. *Työpaikkaväkivalta* on joko työpaikalla tai muuten ansiotyötä tehdessä koettua väkivaltaa. *Ravintola- ja huvipaikkaväkivallaksi* on määritelty ravintolassa, baarissa, tanssipaikalla tai niiden sisäänkäyntialueella tapahtunut väkivalta, jonka tekijä ei ollut tuttu. Viides väkivaltatyyppi on *katuväkivalta*, jossa tekijä oli tuntematon tai korkeintaan tilapäinen tuttava ja joka tapahtui ulkona kadulla, tiellä tai torilla.

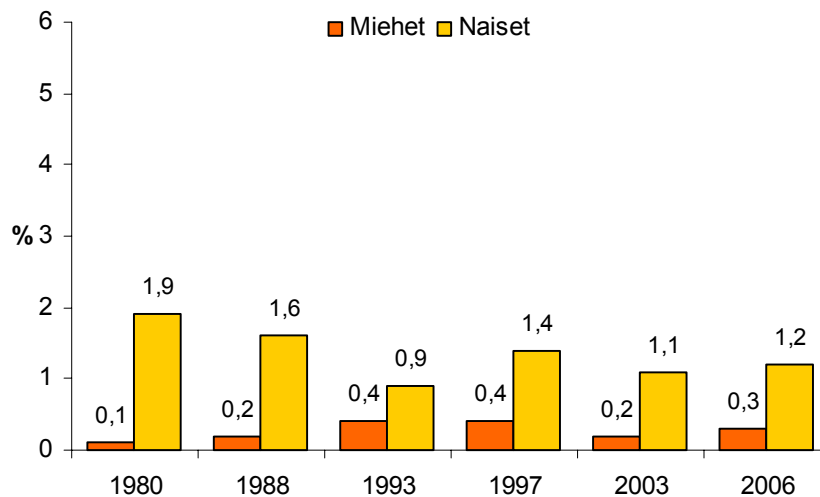
Eri väkivaltatyypin yleisyys on esitetty kuvioissa 6–10. Kuvioiden pylväävät sisältävät myös uhkailut. Siksi kustakin väkivaltatyypistä on esitetty lisätietona myös fyysistä väkivaltaa kokeneiden osuus.

---

³ Väkivallan tekijää koskevassa kysymyksessä oli vuonna 2006 uusi vaihtoehto ”vakituinen seurustelukumppani”. Vertailukelpoisuuden vuoksi seurustelukumppanin väkivalta on vuonna 2006 laskettu *lähisuhdeväkivallaksi*, sillä aikaisempina vuosina vastaavat väkivallanteot ovat todennäköisimmin sijoittuneet tähän ryhmään (tekijä=”pitempiaikainen tuttava”). Vuoden 2005 naisuhritutkimuksessa *parisuhdeväkivallalla* tarkoitetaan nykyisen tai entisen avio- tai avopuolison fyysistä tai seksuaalista väkivaltaa tai niillä uhkailua (Piispa ym. 2006, 43).

Perheväkivalta

Naiset joutuvat *perheväkivallan* kohteeksi paljon useammin kuin miehet (kuvio 6). Perheväkivaltaa kokeneiden naisten osuus on kuitenkin ollut laskussa vuodesta 1980. Miesten kokema perheväkivalta nousi 1980–1997, mutta on sen jälkeen myös vähentynyt.

Kuvio 6 Perheväkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset 1980–2006, % 15–74-vuotiaista

Vuoden 2006 tutkimuksessa noin kaksi kolmasosaa väkivallan kohteeksi joutuneista kertoi sen olleen fyysistä, siis sellaista, että tapahtumaan sisältyi vähintään liikkumisen estämistä. Vuosien 2003 ja 2006 välillä havaittava pieni nousu koski fyysistä väkivaltaa.

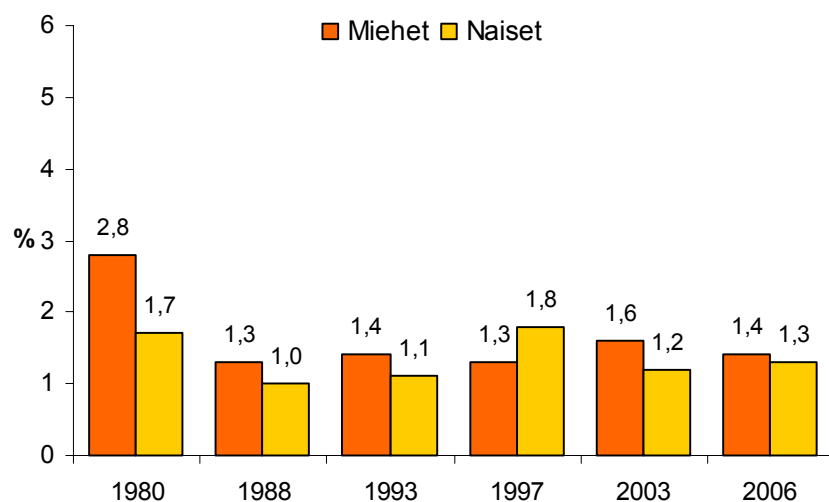
Taulukko 5 Fyysistä perheväkivaltaa kokeneita, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	0,0	0,1	0,3	0,2	0,1	0,2
Naiset	1,5	1,4	0,8	0,8	0,7	0,9

Naisiin kohdistuneesta perheväkivallasta valtaosa on nykyisen tai entisen puolison aiheuttamaa. Vuoden 2006 tuoreimmista tilanteista näiden tekijäryhmien osuus oli 82 prosenttia.

Lähisuhdeväkivalta

Tällä väkivaltatyypillä tarkoitetaan sellaisten tuttujen harjoittamaa väkivaltaa, jossa väkivallan tekijä ei kuitenkaan ole perheenjäsen. Vakituisten seurustelukumppanien väkivalta kuuluu tähän tyyppiin. Kokemukset ovat miehillä ja naisilla suunnilleen yhtä yleisiä (kuvio 7). Lähisuhdeväkivallan taso on vuotta 1980 lukuun ottamatta pysynyt varsin vakaana.

Kuvio 7 Muun tuttavan kuin perheenjäsenen väkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset 1980–2006, % 15–74-vuotiaista

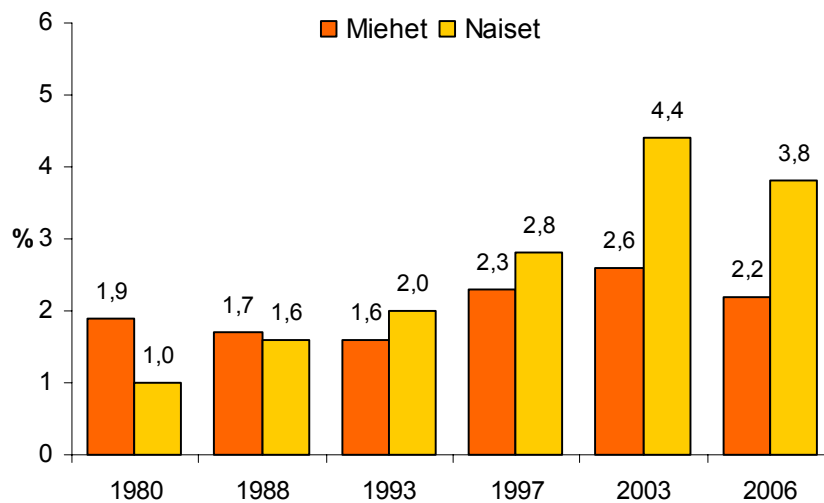
Fyysistä väkivaltaa tuttujen taholta kokeneiden osuus on ollut niin ikään verrat-
ten vakaa (taulukko 6). Vähän yli puolella kaikista tuttaviansa väkivaltaa ko-
keneista se oli vuonna 2006 ollut fyysistä väkivaltaa.

Taulukko 6 Fyysistä väkivaltaa tuttavien taholta kokeneita, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	2,0	1,0	0,9	0,7	0,9	0,9
Naiset	1,3	0,8	0,7	1,1	0,6	0,8

Työpaikkaväkivalta

Varsinkin naiset ovat kokeneet yhä enemmän väkivaltaa tai sen uhkaa *työpaikoillaan* (kuvio 8). Työpaikkaväkivalta on naisten kokemista väkivaltatyypeistä yleisin. Kasvu heijastaa erityisesti sitä, että terveyden- ja sairaanhoidon ammateissa toimivat naiset kokevat aiempaa enemmän väkivaltaa ja sen uhkaa (Heiskanen 2005).

Kuvio 8 Työtehtävissä väkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset 1980–2006, % 15–74-vuotiaista

2000-luvulla aikaisempaa useampi nainen on kokenut myös fyysistä väkivaltaa työssään (taulukko 7). Miesten kohdalla ei ole tapahtunut fyysisessä väkivallassa kasvua vaan kyse on ollut uhkailujen lisääntymisestä.

Taulukko 7 Fyysistä työpaikkaväkivaltaa kokeneita, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	1,0	0,9	0,8	0,9	0,7	0,7
Naiset	0,6	0,8	0,9	1,1	1,9	1,7

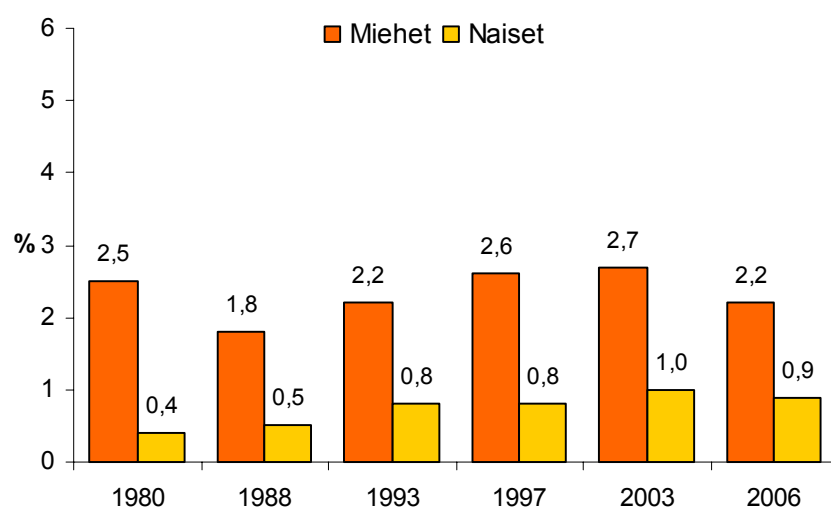
Vuoden 2006 tutkimuksen mukaan työpaikkaväkivallan kasvu näyttäisi pysähtyneen ja vähentyneen niin naisten kuin miestenkin kohdalla. Vuosien 1997 ja 2003 välinen työpaikkaväkivallan kokonaistason nousu samoin kuin sen lasku vuosien 2003 ja 2006 välillä johtuu etupäässä naisiin kohdistuneen työpaikkaväkivallan muutoksista.

Ravintolaväkivalta

Väkivallan kohteeksi joutuminen *ravintoloissa ja huvipaikoilla* oli vuonna 2006 miehillä yli kaksi kertaa yleisempää kuin naisilla. Ero on aikaisempina vuosina ollut huomattavasti suurempikin.

Tämän väkivaltatyypin kehitys noudattaa väkivallan yleistä kehityssuuntaa. Ravintolaväkivalta näyttää yleistyneen 1980-luvun lopulta vuoteen 2003, mutta palautui vuonna 2006 takaisin vuoden 1993 tasolle.

Kuvio 9 Ravintoloissa tai huvipaikoilla väkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset 1980–2006, % 15–74-vuotiaista

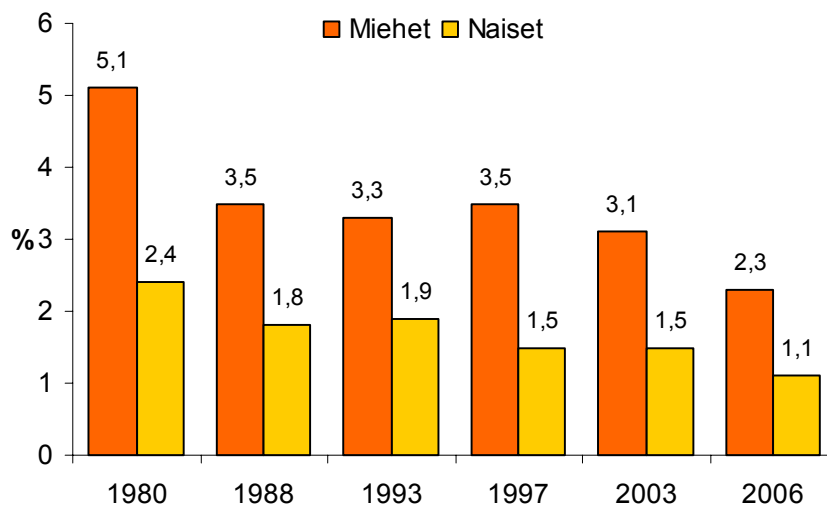
Fyysisen väkivallan osalta kehitys on suurin piirtein samanlaista. Vuonna 2006 fyysistä ravintolaväkivaltaa kokeneiden miesten osuus laski, naisilla vastaava osuus pysyi vakaana (taulukko 8).

Taulukko 8 Fyysistä ravintola- tai huvipaikkaväkivaltaa kokeneita, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	1,9	1,3	1,8	1,8	1,7	1,4
Naiset	0,3	0,5	0,7	0,6	0,7	0,7

Katuväkivalta

Katuväkivalta herättää äkkiarvaamattomuudellaan pelkoa. Sekä miesten että naisten kokemukset *katuväkivallasta* ovat kuitenkin puolittuneet 1980-luvun alkuun verrattuna. Erityisen selvästi on vähentynyt fyysinen väkivalta. Vuosi 1980 erottuu muista havaintovuosista katuväkivallan runsaudella.

Kuvio 10 Katuväkivallan kohteeksi joutuneet miehet ja naiset 1980–2006, % 15–74-vuotiaista

Vuonna 1980 jopa yli neljä prosenttia miehistä oli kokenut fyysistä katuväkivaltaa, kun vastaava osuus oli 1,4 prosenttia vuonna 2006 (taulukko 9).

Taulukko 9 Fyysistä katuväkivaltaa kokeneita, % 15–74-vuotiaista

	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Miehet	4,2	2,6	2,5	2,5	1,7	1,4
Naiset	2,1	1,5	1,4	1,0	0,7	0,8

Miehiin kohdistuu naisia enemmän uhkailuja tai fyysistä käsiksi käymistä tuntemattomien henkilöiden taholta riippumatta siitä, onko kyse ravintola- vai katuväkivallasta. Näiden väkivaltatyyppejen keskeinen yhteinen tekijä on alkoholi. Voidaan olettaa, että alkoholin ravintolakulutuksen kasvu lisää myös aniskelupaikkojen ulkopuolella tapahtuvaa väkivaltaa. Väkivaltatyyppejen kehityssuunta on kuitenkin ollut hieman erilainen. Ravintola- ja huvipaikkaväkivalta on hienokseltaan lisääntynyt kun taas katuväkivalta on vähentynyt.

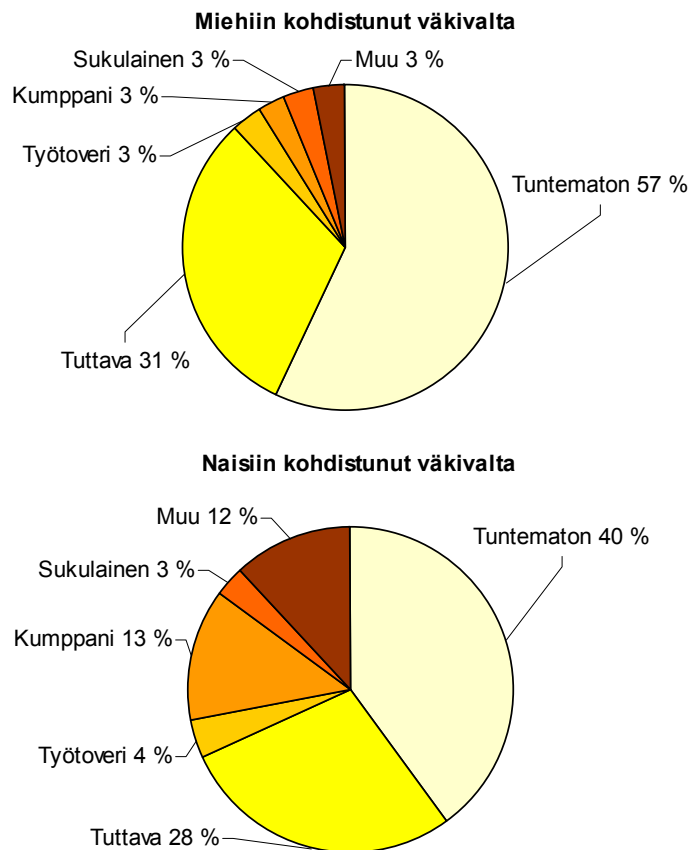
Edellä tarkasteltujen väkivaltatyyppejen lisäksi on väkivaltatilanteita, vuonna 2006 joka kuudes kaikista, jotka eivät sijoitu mihinkään tarkastelluista ryhmistä. Lähinnä ne voidaan rinnastaa katuväkivaltaan. Tekijä oli useimmiten täysin tuntematon henkilö (63 %) ja uhkaileminen tai väkivalta oli tapahtunut kaupassa, asemalla, ym. julkisessa tilassa (15 %), asuintalon pihassa tai porraskäytävässä (14 %) tai julkisessa liikennevälineessä (13 %). Vuonna 2006 sekä miehistä että naisista (15–74-vuotiaat) 1,8 prosenttia oli kokenut tällaista väkivaltaa.

Väkivaltatilanteen luonne vuonna 2006

Väkivaltatilannetta ja teon tarkoitusperää kuvaa myös väkivaltaa kokeneiden lyhyt luonnehdinta tapahtumasta (liite 3). Vuonna 2006 väkivallan kohteeksi joutuneista miehistä yli neljännes katsoi, että tekijän tarkoituksena oli viimeksi sattuneessa tapauksessa pelkkä kiusanteko (28 %). Naisten kohdalla oli yleisemmin kysymys potilaan tai asiakkaan uhkaavasta tai väkivaltaisesta käyttäytymisestä (20 %). Perheriidaksi viimeksi sattunutta tapausta kuvasi naisista joka kymmenes (10 %), miehistä vajaat neljä prosenttia. Joka kahdeksas naiseen kohdistunut teko oli luonteeltaan seksuaalista lähentelyä (12 %).

Väkivallan tekijä vuonna 2006

Naisten ja miesten kokeman väkivallan eroja valaisee myös tekijän ja uhrin suhde (liite 4). Kuviossa 11 esitetty jakauma koskee viimeksi sattunutta väkivaltatilannetta vuonna 2006.

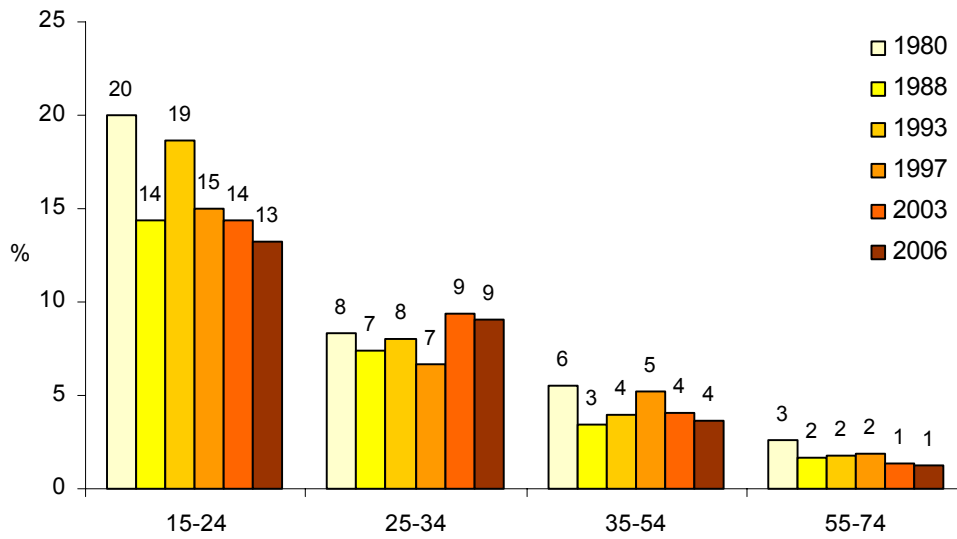
Kuvio 11 Väkivallan tekijä vuoden 2006 viimeisimmässä väkivaltatilanteessa, %

Sekä miehiin että naisiin kohdistuvassa väkivallassa ”tuntematon” tekijä on yleisin, tuttava toiseksi yleisin. Miehiin kohdistuvista väkivallanteoista melkein yhdeksän kymmenestä (88 %) on joko tuntemattoman tai tuttavain aiheuttama, naisilla vastaava osuus on noin kaksi kolmasosaa (68 %). Naisiin kohdistuvassa väkivallassa parisuhdekumppanit ovat merkittävä tekijäryhmä, samoin ”muut” tekijät. Useimmiten näissä muissa tilanteissa on kyse työpaikka- väkivallasta asiakkaan tai potilaan taholta.

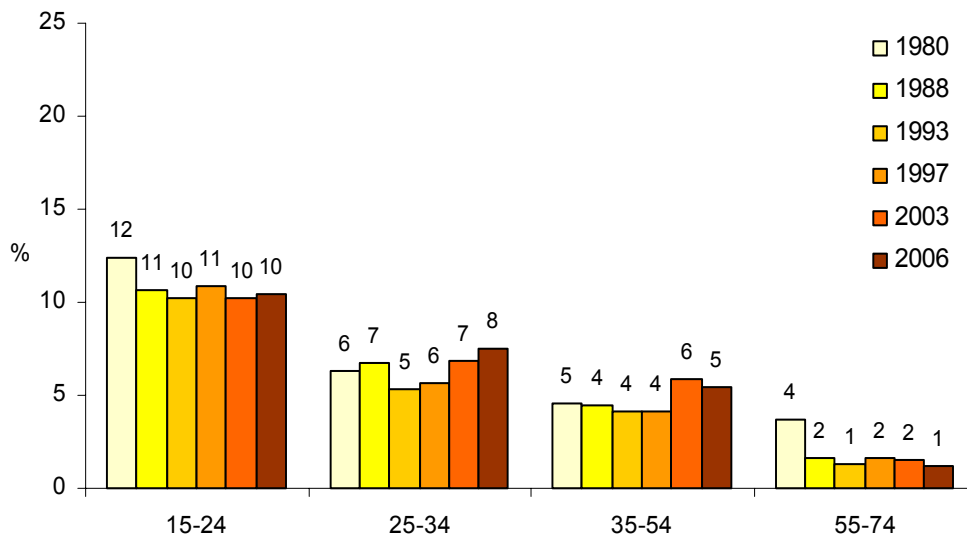
5 Väkivalta eri ikäryhmissä

Väkivallan kohteeksi joutuminen on hyvin selvästi ikään liittyvä ilmiö: eniten väkivaltaa kokevat nuorimmat vastaajat. Mitä vanhemmasta ikäryhmästä on kysymys, sitä vähemmän väkivaltaa on koettu (kuviot 12 ja 13). Varsinkin nuorten miesten riski joutua väkivallan kohteeksi poikkeaa voimakkaasti vanhemmista miehistä.

Väkivallan ”arkipäiväisyys” nuorten keskuudessa ei koske vain lievimpiä väkivallan muotoja vaan näkyy myös vammoihin johtaneessa väkivallassa. Miehillä väkivallan kokeminen vähenee tasaisesti siirryttäessä vanhempiin ikäryhmiin. Naisilla väkivaltaa kokeneiden osuus ei vähene yhtä jyrkästi iän mukana. Tämä selittyy väkivaltakokemusten erilaisuudesta. Miesten kohtaama väkivalta on pääosin vapaa-ajanviettoon liittyvää katu- ja ravintolaväkivaltaa, jonka kokeminen on vahvasti yhteydessä ikään. Naisilla väkivaltakokemukset painottuvat enemmän kodeissa tapahtuvaan väkivaltaan sekä työssä koettuun väkivaltaan (Sirén & Honkatukia 2005).

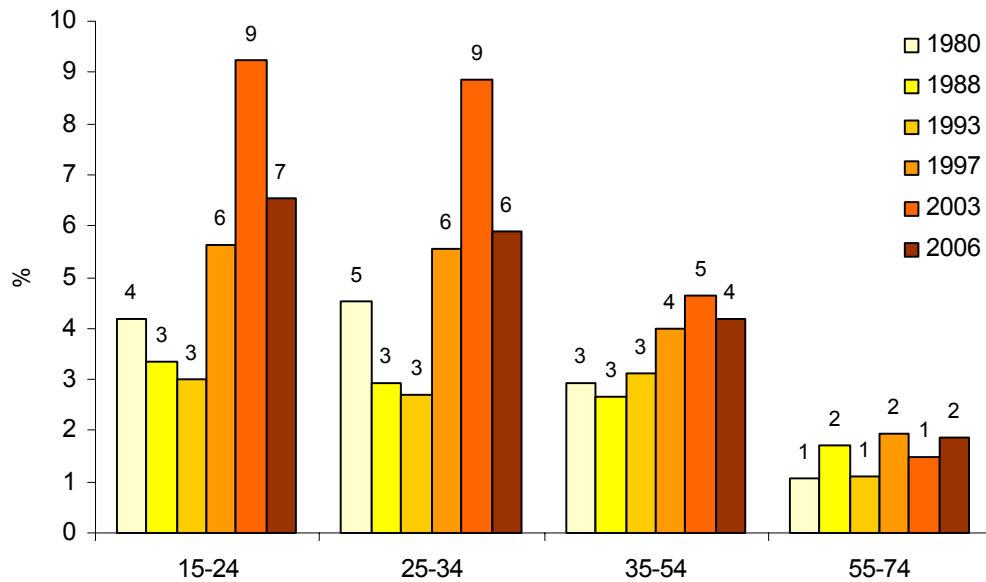

Kuvio 12 Fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneet miehet 1980–2006, % ikäryhmästä

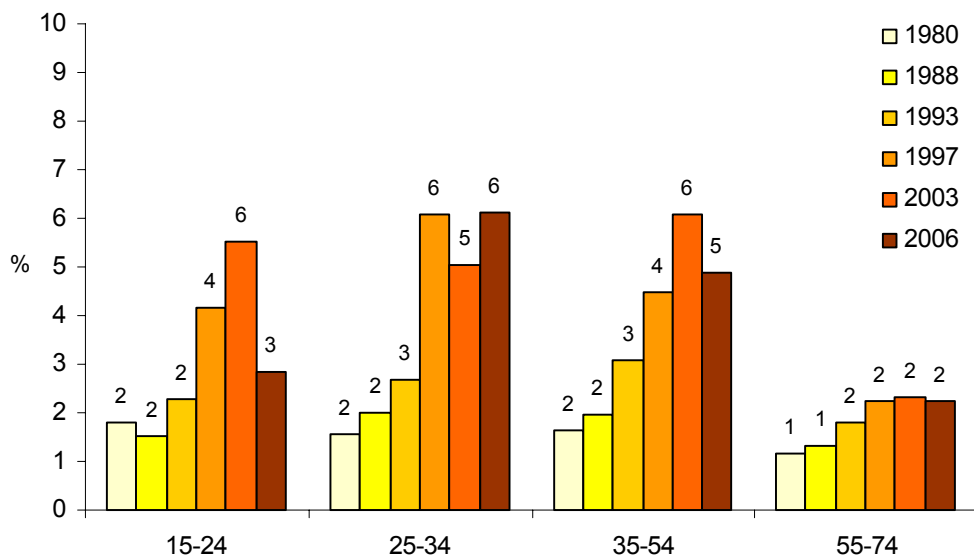

Kuvio 13 Fyysisen väkivallan kohteeksi joutuneet naiset 1980–2006, % ikäryhmästä

Koko väestössä havaittava uhkailujen voimakas lisääntyminen 1980–2003 paikallistuu voimakkaimmin nuoriin miehiin ja työikäisiin naisiin (kuviot 14 ja 15).

Kuvio 14 Pelkästään uhkailun kohteeksi joutuneet miehet 1980–2006, % ikäryhmästä

Kuvio 15 Pelkästään uhkailun kohteeksi joutuneet naiset 1980–2006, % ikäryhmästä

6 Väkivallan ilmoittaminen poliisille

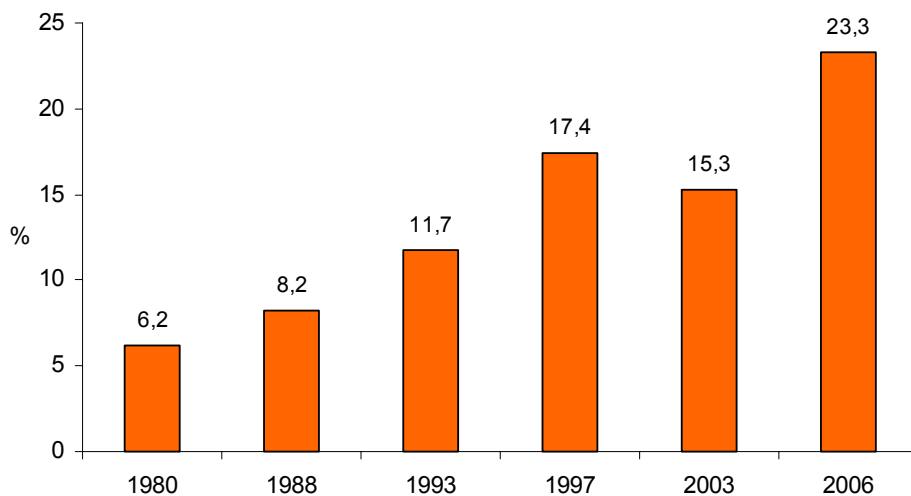
Ilmi tulleen rikollisuuden määrään vaikuttaa oleellisesti rikosten uhriksi joutuneiden halu ilmoittaa tapahtuneesta rikoksesta poliisille. Siksi on tärkeää tarkastella rikosilmoitusalttiudessa tapahtuneita muutoksia. Rikosilmoitusalttiuden tarkastelulla on myös yleisempää merkitystä, se valottaa myös muun muassa kansalaisten luottamusta rikollisuuskontrolliin.

Yksittäiset väkivaltatapaukset tulevat poliisin tietoon joko uhrien tai sivulisten ilmoitusten perusteella tai poliisin omien toimenpiteiden seurauksena, esimerkiksi muun rikollisuuden selvittämisen yhteydessä. Poliisin tietoon tulleesta väkivaltatapauksesta ei kuitenkaan välttämättä aina kirjata rikosilmoitusta. Osa poliisin tietoon tulleista vähäisistä – tai poliisin sellaisiksi tulkitsemista – rikoksista jää luultavasti kirjaamatta rikosilmoituksena poliisin tietojärjestelmään, ellei uhri tai muu asianomistaja nimenomaisesti halua rikosilmoitusta kirjattavan. Toisaalta lievän väkivaltarikoksen uhrilla on tietysin edellytyksin asianomistajana mahdollisuus määritellä itse, haluaako rikosilmoitusta kirjattavan.

Mitä vakavammasta väkivallasta on kyse, sitä useammin teko tulee poliisin tietoon ja rikoksen käsittely etenee tuomioistuimeen saakka. Lähes kaikki henkirikokset tulevat poliisin tietoon ja tekoon syyllinen saadaan selvitettyiksi. Mitä lievemmästä väkivallasta on kyse, sitä suurempi osa tapahtumista jää todennäköisesti piiloon.

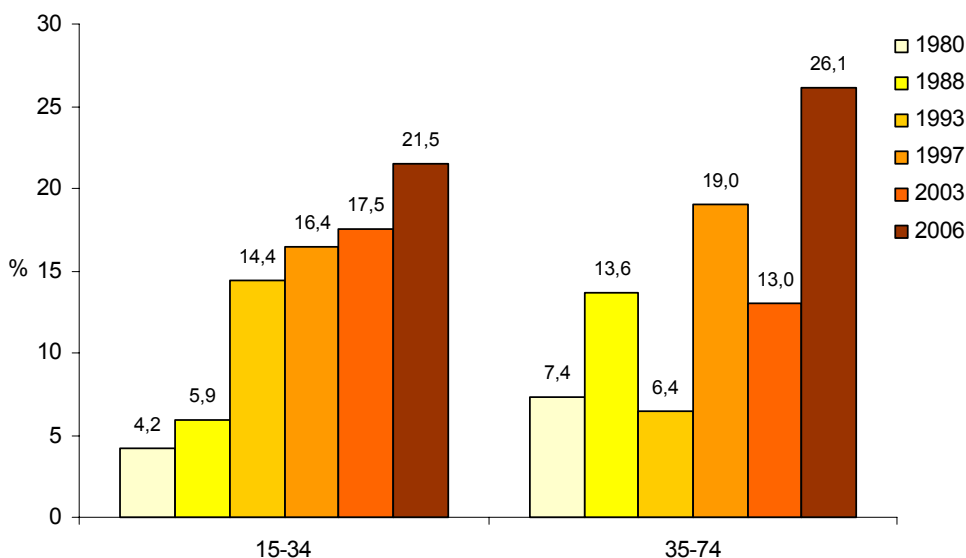
Aikuisväestön alttius tehdä ilmoitus itseensä kohdistuneesta väkivallasta on jopa noin nelinkertaistunut vuoden 1980 jälkeen (kuvio 16). Vuonna 1980 vain kuusi prosenttia vähintään lyönnin sisältäneistä tapauksista johti rikosilmoitukseen, kun vastaava osuus oli vuonna 2006 noussut 23 prosenttiin. Rikollisuustilanteen seurannan näkökulmasta ilmoitusalttiuden kasvu tarkoittaa, että väkivallan määrässä havaittu kasvu, joka perustuu poliisin kirjaamaan rikollisuuteen, johtuu osin (lievempien väkivaltarikosten osalta ehkä jopa pääosin) ilmoitusalttiuden noususta.

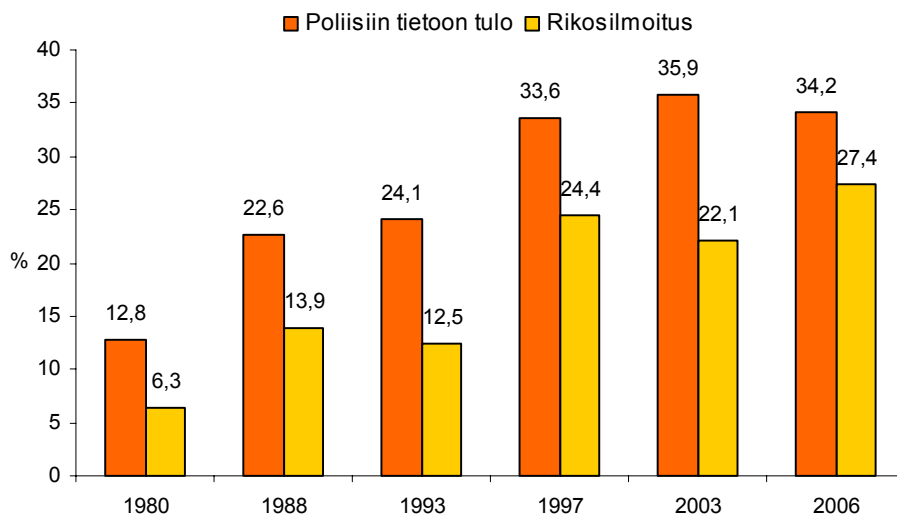
Kuvio 16 Vähintään lyönnin sisältäneet väkivaltatapaukset 1980–2006, joista tehtiin rikosilmoitus poliisille, % 15–74-vuotiaista

Ilmoitusalttius on kasvanut tasaisesti erityisesti nuorten keskuudessa (kuvio 17). Keski-ikäisten ja heitä vanhempien ilmoitusalttius näyttää myös selvästi olevan kasvussa, vaikka heidän kohdallaan mittausajankohtien välillä on vaihtelua enemmän kuin nuorten keskuudessa. Nuorena omaksutut asenteet säilyvät usein läpi elämän, joten nuorten ilmoitusalttiuden kasvun voi olettaa heijastuvan myös tulevaisuuteen.

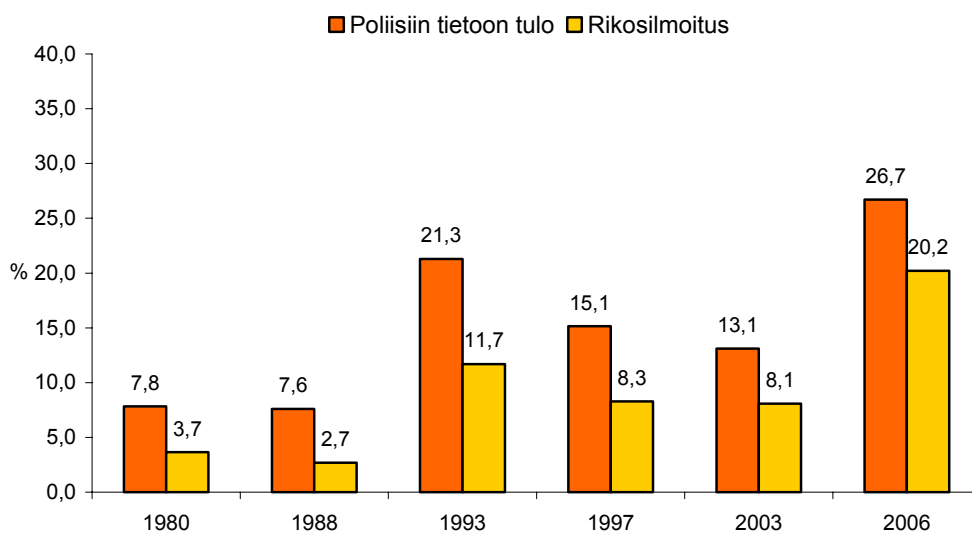

Kuvio 17 Vähintään lyönnin sisältäneet väkivaltatapaukset 1980–2006, joista tehtiin rikosilmoitus poliisille, %

Ilmoitusalttiudessa on havaittu myös eroja sukupuolten välillä. Aiempien uhritutkimusten perusteella on havaittu, että miehiin kohdistuva väkivalta tulee selvästi useammin poliisin tietoon kuin naisiin kohdistuva väkivalta. Luultavasti tämä liittyy siihen, että miehiin kohdistuva väkivalta tapahtuu useammin julkisella paikalla kuin naisiin kohdistuva väkivalta, joka on tyypillisesti perhe- ja parisuhdeväkivaltaa. Tilanne näyttää kuitenkin tässä suhteessa olevan muuttumassa (ks. kuviot 18 ja 19).

Kuvio 18 Vähintään lyönnin sisältäneet väkivaltatapaukset. Poliisin tietoon tulo vs. rikosilmoituksen tekeminen, % 15–74-vuotiaista miehistä

Kuvio 19 Vähintään lyönnin sisältäneet väkivaltatapaukset. Poliisin tietoon tulo vs. rikosilmoituksen tekeminen, % 15–74-vuotiaista naisista

Vuoden 2006 uhritutkimuksen perusteella naisiin kohdistuva väkivalta tulee poliisin tietoon selvästi aiempaa useammin. Tämä näyttää liittyvän nimenomaan naisten kasvaneeseen rikosilmoitusalttiuteen: naiset ilmoittavat selvästi aiempaa useammin heihin kohdistuvat väkivaltarikokset poliisille. Kun vielä vuonna 2003 naiset ilmoittivat vain joka kymmenennen lyönnin sisältäneen tapauksen poliisille, vuonna 2006 jo ilmoitettiin jo joka viides. Tämä kehitys saattaa liittyä siihen, että naisiin kohdistuva väkivalta on vähitellen muuttumassa perhe- ja parisuhdeväkivallasta julkisilla paikoilla ja työpaikoilla tapahtuvaksi väkivallaksi. Myös perheväkivallastaan kiinnitetty huomio on voinut helpottaa rikosilmoituksen tekemistä.

Kaikkein syrjäytyneimmät ja moniongelmaisimmat väestöryhmät ovat tyyppillisesti aliedustettuina uhritutkimuksissa. Näihin ryhmiin kohdistuu muita enemmän väkivaltaa. Siksi väestöhaastatteluihin perustuvat tiedot ilmoitusalttiudesta voivat antaa todellisuutta positiivisemmän kuvan siitä, kuinka suuri osa väkivallasta tulee viranomaisten tietoon (ja sitä kautta myös tilastoihin).

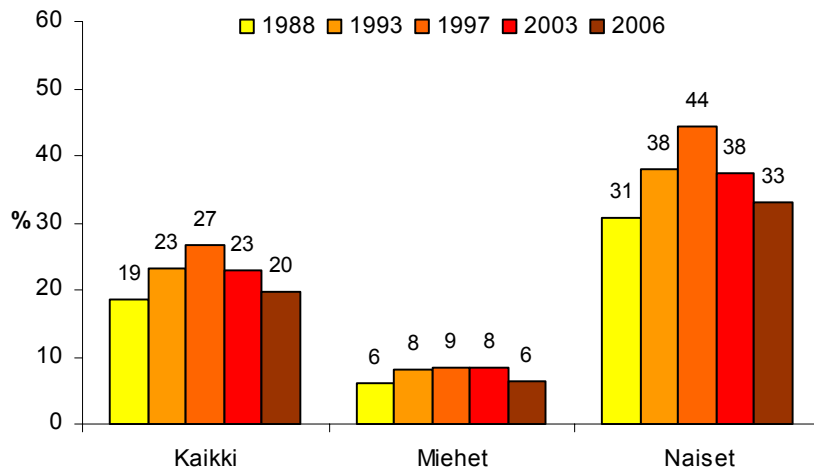
7 Väkivallan pelko

Uhritutkimuksissa on vuodesta 1988 kysytty myös sitä, onko vastaaja huolissaan väkivallan kohteeksi joutumisesta, tai onko hän haluton liikkumaan jollakin alueella kotinsa lähistöllä iltaisin. Tässä tarkastelussa on käytetty ilmaisua ”pelko”, vaikka lomakkeen kysymyksissä kyseinen sana ei esiinny.

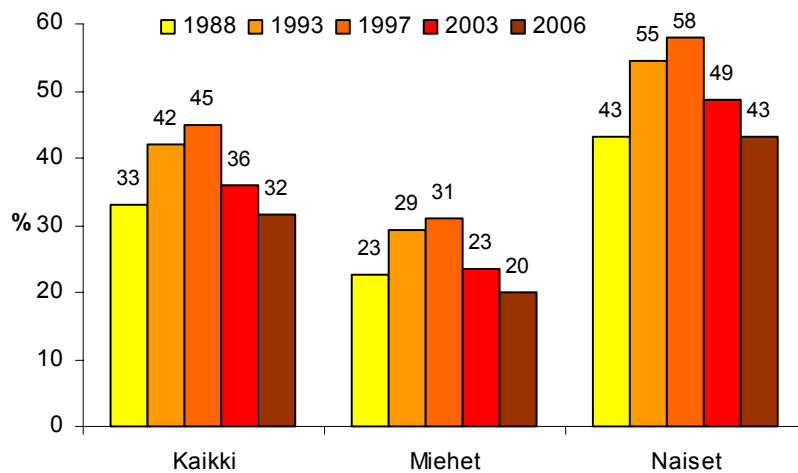
Kuvioissa 20 ja 21 on esitetty väkivallan pelon kehitys noin viimeisen kahden vuosikymmenen aikana, 1988–2006. Kehitystä voi kuvata ylösalaisin käännettyksi U-kirjaimeksi. Jaksolla 1988–1997 pelko ja huolestuneisuus nousivat, minkä jälkeen ne laskivat jaksolla 1997–2006. Kehitys on varsin symmetristä vuoden 1997 pelkokuipun molemmin puolin.⁴

---

⁴ Koska mittauksia ei ole tehty joka vuosi, on mahdollista, että pelkotaso huipentui jonain muuna vuonna kuin 1997.

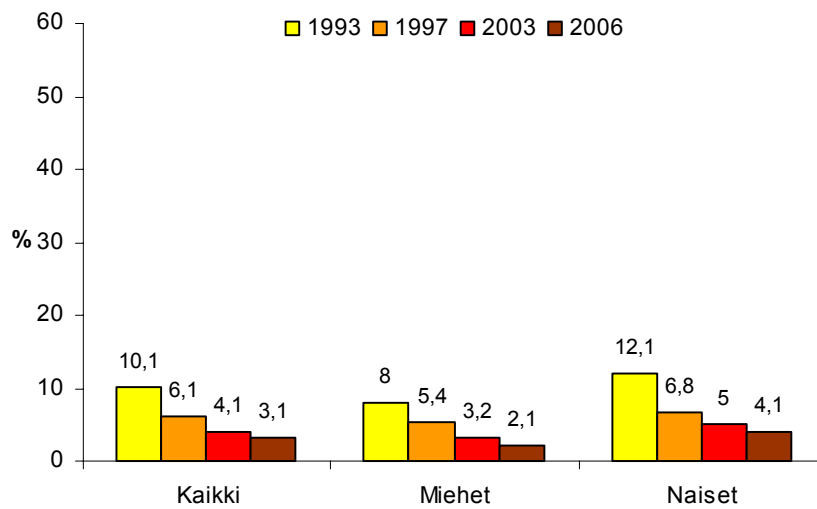
Kuvio 20 Niiden vastaajien osuus, jotka pelkäävät liikkua kotinsa lähellä jollakin alueella myöhään, % 15–74-vuotiaista

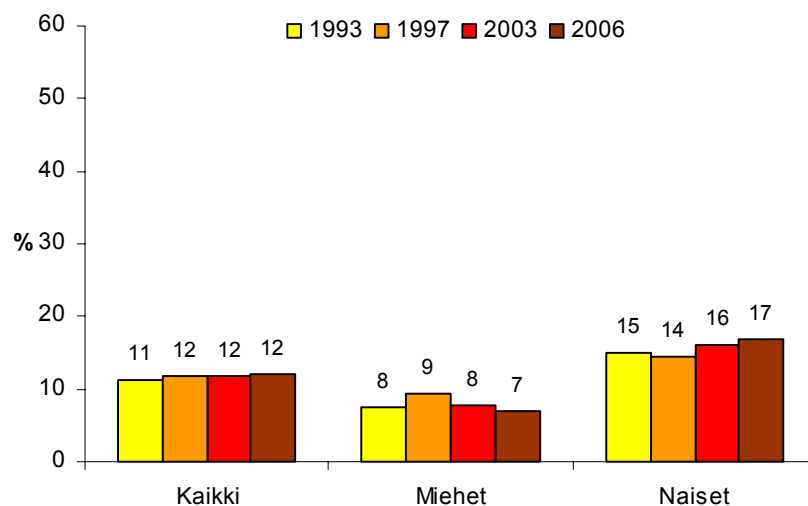
Kuvio 21 Väkivallan kohteeksi joutumisesta iltaisin kodin ulkopuolella jokseenkin tai erityin huolestuneita, % 15–74-vuotiaista

Kuvioista 22 ja 23 nähdään myös, että naiset ovat enemmän huolissaan väkivallasta kuin miehet. Silti pelon ja huolestuneisuuden kehitystrendit ovat samankaltaiset miehillä ja naisilla.

Uhritutkimuksissa on ollut erilliset kysymykset perheväkivallasta, työpaikaväkivallasta ja seksuaalisesta väkivallasta. Perheväkivallan pelko on vähentynyt melko voimakkaasti ja tasaisesti vuoden 1993 jälkeen. Pelon vähentyminen heijastanee itse ilmiön yleisyyden kehitystä (ks. kohta 4 tässä raportissa).

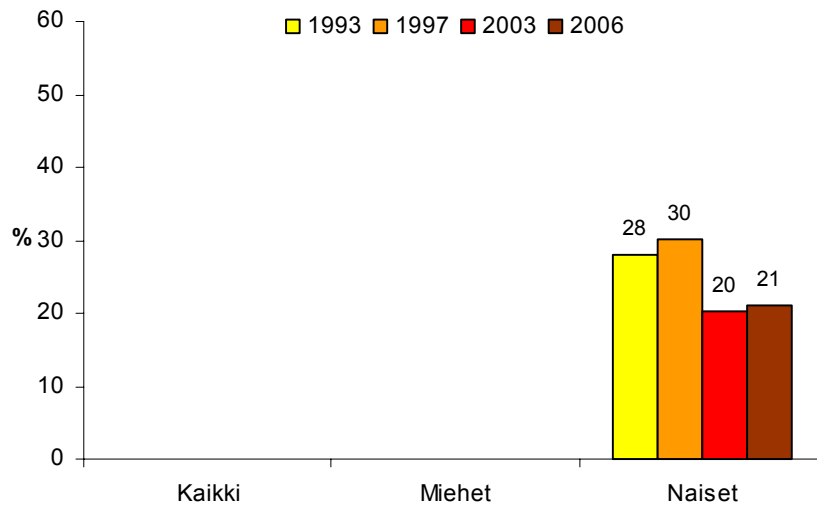
Kuvio 22 Perheväkivallan kohteeksi joutumisesta joksinkin tai erittäin huolestuneita, % 15–74-vuotiaista

Kuvio 23 Työpaikkaväkivallan kohteeksi joutumisesta joksinkin tai erittäin huolestuneita, % 15–74-vuotiaista

Työpaikkaväkivallan pelon kehitys on ollut erilaista kuin väkivallan yleispe-
lon kehitys ja perheväkivallan pelon kehitys. Varsinkin naisten kohdalla työ-
paikkaväkivallan pelko on jossain määrin kasvanut. Tämäkin heijastanee itse
ilmiön yleistymistä (ks. kohta 4 edellä).

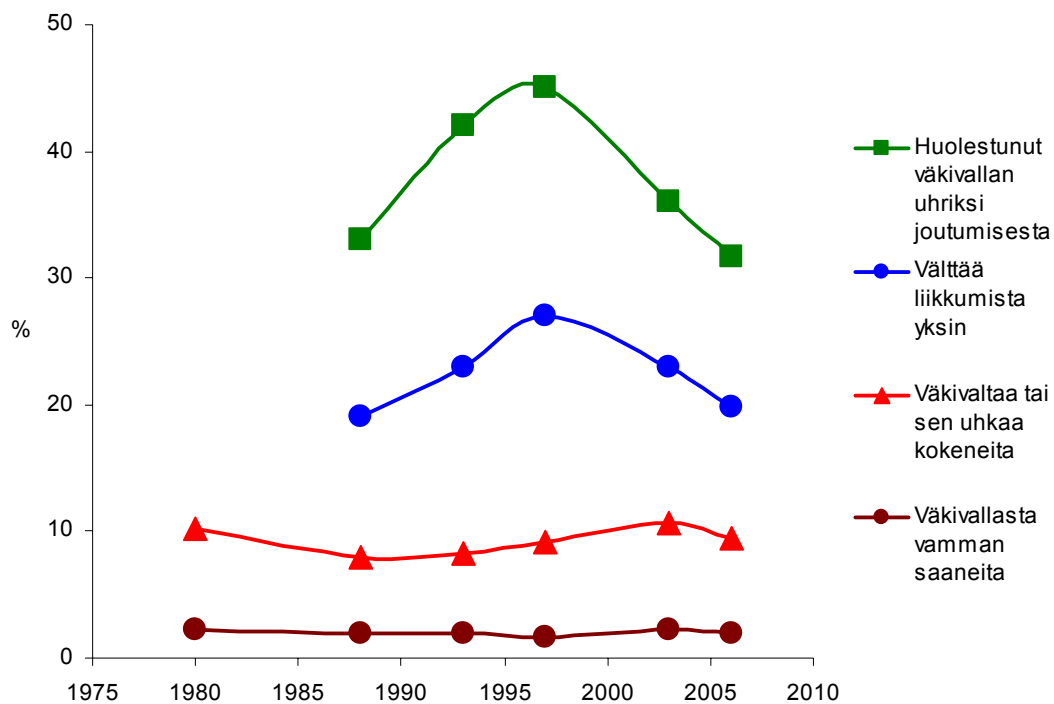
Seksuaalisen väkivallan pelosta on kysytty vain naisilta (kuvio 24). Tämän-
kin ilmiön kohdalla voidaan havaita pelkävien osuuden väheneminen.

Kuvio 24 Seksuaalisen väkivallan kohteeksi joutumisesta joksinkin tai erittäin huolestuneita, % 15–74-vuotiaista

Kuviossa 25 on vertailtu väkivallan kohteeksi joutumisen kehitystä ja väkivallan pelon kehitystä. Tässä väkivallan pelko tarkoittaa huolta kohdata väkivaltaa iltaisin kodin ulkopuolella. Päähavainto on se, että nämä kaksi ilmiötä – siis todellisen väkivallan määrä ja toisaalta väkivallan yleinen pelko – näyttäsivät kehittyneen eri tavalla. Pelko nousi ja laski, mutta väkivaltaa kokeneiden osuus on pysynyt verraten vakaana. Väkivallan pelon määrä ei näyttäisi yksinkertaisella tavalla peilaavan tai heijastavan väkivallan määrän kehitystä. Kun tarkastellaan väkivallan pelon kehitystä, sitä ei voida selittää pelkästään väkivaltatapahtumien yleisyydellä väestössä. Mistä sitten on kysymys?

Väkivallan pelon nousu 1988–1997 ilmentäne useita yhteiskunnallisia tekijöitä. Suuri taloudellinen lama ja korkea työttömyys aiheuttivat yleistä turvattomuutta, joka saattoi ilmetä väkivallan pelkona. Kansallisten uhriaineistojen pohjalta tehdyn tutkimuksen perusteella tiedetään, että työttömyys lisää rikospelkoa, kun omien rikosuhrikokemusten vaikutus on vakioitu (Smolej & Kivivuori 2006). Myös Itä-Euroopan mullistukset saattoivat vaikuttaa väkivaltapelkoihin. Samoihin aikoihin maassamme tapahtui melko voimakasta maahanmuuton lisääntymistä ja yleistä kansainvälistymistä. Nekin saattoivat osaltaan lisätä väkivaltapelkoja, vaikka ne eivät lisänneet todellista väkivaltaa. Neljäntenä tekijänä voidaan mainita rikosuutisoinnin voimakas kasvuvaihe vuoden 1988 jälkeen. Se ilmeni sekä lehdistössä että televisiouutisissa.

Kuvio 25 Väkivallan pelon ja väkivaltauhrikokemusten esiintyvyys, % 15–74-vuotiaista. Käyrien pisteet vastaavat mittausvuosia

Perhe- ja työpaikkaväkivallan pelkoa koskevat kysymykset seuraavat selkeämmin itse ilmiön kehitystä. Tämä kertoo jotakin olennaista siitä, miten väkivaltapelkoja koskevat kysymykset toimivat kyselyissä. Jos kysymys koskee yleistä huolta väkivallasta, vastaukset heijastavat ensisijaisesti yleistä turvattomuuden tunnetta, ei niinkään objektiivisen väkivaltariskin tasoa tai kehitystä. Jos kysymys sen sijaan kohdistuu tietyn väkivaltatyypin pelkäämiseen, vastauskin nojautuu todennäköisesti vastaajan kokemuksiin ja ankkuroituu siten voimakkaammin itse ilmiöön.

8 Tiivistelmä

Tässä tutkimustiedonannossa on kuvattu suomalaisten kokeman väkivallan yleisyyttä uhrihaastattelututkimusten valossa. Kansallisia uhritutkimuksia on tehty kuudesta vuosien 1980 ja 2006 välillä. Päätulokset ovat:

- Noin joka kymmenes suomalainen joutuu vuosittain uhkailujen tai väkivallan kohteeksi.
- Noin 2 prosenttia väestöstä saa vuosittain fyysisen vamman väkivallan seurauksena.
- Väkivaltakokemukset kasaantuvat paljon väkivaltaa kokevalle vähemmistölle.
- Väkivaltaa kokeneiden osuus kasvoi 1988–2003. Kasvu johtui pääosin uhkailujen lisääntymisestä.
- Myös koetun väkivallan kirjo laajeni 1993–2003 eli väkivaltaa kokeneet kokivat useammanlaista väkivaltaa.
- Vuonna 2006 väkivaltaa kokeneita oli vähemmän kuin 2003.
- Eri väkivallan tyypeistä työpaikkaväkivalta nousi voimakkaasti 1993–2003, muttei enää 2006.
- Katuväkivalta on vähentynyt, myös fyysinen katuväkivalta. Katuväkivallan lasku on edelleen jatkunut 2006 sekä miehillä että naisilla.
- Väkivalta ilmoitetaan entistä useammin poliisille: tässä suhteessa kasvu on ollut melko tasaista viimeisten 25 vuoden aikana. Vuoden 2006 tutkimuksen mukaan erityisesti naiset ovat aktivoituneet rikosilmoitusten tekijöinä.
- Väkivallan pelko nousi voimakkaasti vuoteen 1997, mutta on sen jälkeen vähentynyt yhtä voimakkaasti.

Kaiken kaikkiaan väestön turvallisuustilanne oli väkivallan osalta vuonna 2006 monen osoittimen kohdalla parempi kuin kolme vuotta aikaisemmin, vuonna 2003. Nousevat väkivaltatrendit – kuten uhkailujen ja työpaikkaväkivallan lisääntyminen – ovat taittuneet laskuun. Vastaavasti eräät laskevat trendit – kuten katuväkivallan väheneminen – ovat jatkuneet.

Seuraavaa kansallista uhritutkimusta on kaavailtu vuodeksi 2009.

Kirjallisuus

- Heiskanen, Markku (2005). Työpaikkaväkivalta Suomessa. Teoksessa Reino Sirén & Päivi Honkatukia (toim.): Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216, Helsinki.
- Piispa, Minna & Heiskanen, Markku & Kääriäinen, Juha & Sirén, Reino (2006). Naisiin kohdistunut väkivalta 2005. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 225, Helsinki.
- Sirén, Reino & Honkatukia, Päivi (2005). Johdanto: Väkivallan yleiskuva 1980–2003. Teoksessa Reino Sirén & Päivi Honkatukia (toim.): Suomalaiset väkivallan uhreina. Tuloksia 1980–2003 kansallisista uhrihaastattelututkimuksista. Oikeuspoliittisen tutkimuslaitoksen julkaisuja 216, Helsinki.
- Smolej, Mirka & Kivivuori, Janne (2006). The Relation Between Crime News and Fear of Violence. *Journal of Scandinavian Studies in Criminology and Crime Prevention* 7:2, 211–227.

Tutkimusaineisto

Tutkimuksen rahoittajat

Tutkimus on toteutettu kuudesti, joka kerta erilaisella rahoituskuviolla. Vuonna 2006 rahoitusta koordinoi sisäisen turvallisuuden ohjelma. Rahoitukseen osallistui viisi ministeriötä, jotka on lueteltu rahoitusosuuksineen liitetaulukossa A.

Liitetaulukko A Ministeriöiden osuudet kansallisen uhritutkimuksen aineistonkeruun rahoituksesta

	Rahoitusosuus (%)
Sosiaali- ja terveysministeriö	33,5
Oikeusministeriö	28,2
Sisäasiainministeriö	24,3
Liikenne- ja viestintäministeriö	7,0
Opetusministeriö	7,0
Yhteensä	100,0

Liitetaulukossa kuvattu rahoitus kattoi kansallisen uhritutkimuksen aineiston keräämisen. Tulosten raportointi tapahtuu tutkimuslaitoksissa niiden virkатыönä. Tämän raportin tutkimustyön ovat siten rahoittaneet Oikeuspoliittinen tutkimuslaitos ja Poliisiammattikorkeakoulu.

Aineiston kerääminen

Tutkimuksen haastattelut teki Tilastokeskus. Aineisto kerättiin haastattelemalla puhelimitse 7 715 Väestötietojärjestelmästä poimittua 15 vuotta täyttäneitä henkilöä maaliskuussa ja elokuussa 2006. Jos henkilölle ei löydetty puhelinnumeroa, häntä haastateltiin käymällä hänen kotonaan. Haastattelukielet olivat suomi ja ruotsi. Lähtötoimen koko oli 10 097 henkilöä. Vastausprosentti oli 76,4. Katoa oli eniten miehissä ja nuorissa ikäryhmissä. Tulokset on laskettu painottamalla otostiedot vastaamaan elokuun 2006 väestötasoa, pois lukien laitospöestö ja ulkomailla asuvat. Aineistoon on samalla tehty katokorjaus sukupuolen, ikäryhmän ja asuma-alueen mukaan.

Liitetaulukko B Kansallisten uhritutkimusten vastausprosentit 1980–2006

1980	1988	1993	1997	2003	2006
92,2 %	86,9 %	85,3 %	81,9 %	81,0 %	76,4 %

Kansallisten uhritutkimusten vastausprosentti on viimeisen 25 vuoden aikana alentunut. Ilmiö on yleinen kyselytutkimuksissa eikä liity erityisesti uhritutkimukseen. Vuoden 2006 vastausprosenttia (76 %) voidaan pitää tyydyttävänä nykyoloissa.

Väkivallan mittaaminen

Uhkailu ja väkivalta määriteltiin luettelemalla joukko niitä kuvaavia tyypillisiä tilanteita. Uhkailu ja väkivalta käsittivät uhkailun ja liikkumisen estämisen, tönimisen ja kiinni tarttumisen, lyönnin, josta ei seurannut näkyvää jälkeä, lyönnin, josta aiheutui mustelmia, haavoja tai luunmurtumia, aseellisen väkivallan, seksuaalisen väkivallan ja muun väkivallan. Seksuaalista väkivaltaa koskeva kysymys on esitetty vain vuodesta 1997 eteenpäin. Vuosina 2003 ja 2006 esitettiin vielä täsmäntävä kysymys läheisväkivallasta.

Kun uudempia tuloksia on vertailtu aikaisempiin, ne on tehty yhteismitalliseksi karsimalla uusien kysymysten vastaukset. Tutkimuksessa kysyttiin väkivallan lisäksi erilaista tapaturmista ja omaisuusrikosten uhriksi joutumisesta.

Estimaattien tilastollinen merkitsevyys

Tulokset ovat otokseen perustuvia estimaatteja. Otostutkimuksiin voi sisältyä satunnaisvaihtelun lisäksi myös systemaattista vaihtelua. Satunnaisvaihtelun vaikutusta tulokseen voidaan kuvata luottamusvälillä. 95 prosentin luottamusväli on koko otoksen tasolla karkeasti arvioiden ± 1 prosenttiyksikköä prosenttilukestimaatin koosta, miesten tai naisten tulosten tasolla noin $\pm 1,5$ prosenttiyksikköä. Kaikki vuosien 2003 ja 2006 prosenttilukujen erot on tilastollisesti testattu. Tuloksia on valikoidusti kommentoitu raportin tekstissä.

Systemaattista virhettä tuloksiin voi aiheutua eri tekijöistä, kuten kysymysten muotoilusta, muistamattomuudesta tai tietoisesta salailusta. Systemaattiset virhelähteet eivät toisaalta yksinomaan merkitse niin sanottua aliraportoimista (*under-reporting*). Myös systemaattista yli-ilmoittamista (*over-reporting*) voi ilmetä. Ihmiset voivat esimerkiksi ilmoittaa kokeneensa vuoden aikana tapahtuman, josta on kulunut enemmän aikaa, jos he haluavat kertoa siitä.

Vertailtavat haastattelukysymykset on toistettu yllä mainituin poikkeuksin jokseenkin samanlaisina eri tutkimusvuosina. Tutkimuksen tietojenkeruusetelma on myös ollut sama. Uhrihaastattelut on tehty Tilastokeskuksen Työvoimatutkimuksen yhteydessä.

LIITE 2

Eri väkivaltalajeja kokeneiden osuus sukupuolen mukaan

On joutunut vähintään kerran teon uhriksi, %

Miehet	1980	1988	1993	1997	2003	2006
Uhkailu	4,9	4,2	4,1	6,2	7,6	5,8
Estetty liikkumasta	3,0	2,2	2,9	2,6	3,4	2,9
Tönitty	3,8	2,6	2,8	3,0	3,9	3,7
Lyöty (ei näkyvää jälkeä)	2,1	1,6	1,2	1,6	1,8	1,2
Lyöty (näkyvä jälki)	0,2	1,8	1,8	1,2	1,8	1,4
Käyty kimppuun aseella	0,5	0,2	0,4	0,3	0,4	0,4
Muuta väkivaltaa	0,3	0,3	0,2	0,9	1,2	1,0
Jokin ylläolevista	12,5	8,8	9,5	10,5	11,2	9,6
Naiset						
Uhkailu	2,6	2,7	3,6	5,1	6,4	5,9
Estetty liikkumasta	2,7	2,1	2,4	2,4	2,9	2,8
Tönitty	2,1	1,9	2,0	1,8	2,7	2,8
Lyöty (ei näkyvää jälkeä)	1,3	1,1	0,9	1,1	1,6	1,3
Lyöty (näkyvä jälki)	0,2	1,5	1,4	0,9	1,2	1,3
Käyty kimppuun aseella	0,1	0,1	0,0	0,1	0,1	0,2
Muuta väkivaltaa	0,8	0,7	0,6	0,9	2,0	2,0
Jokin ylläolevista	7,9	7,0	7,2	8,9	10,2	9,3

LIITE 3

Väkivaltatapahtuman luonne viimeksi sattuneessa tapauksessa 2006

	Miehet		Naiset	
	Kaikki	Fyysinen	Kaikki	Fyysinen
Seksuaalinen lähentely	1,1	0,6	12,4	8,9
Raiskaus	0,0	0,0	0,5	0,0
”Pummaaminen”, jonkin pyytäminen	7,0	7,3	3,6	3,9
Varkaus tai vahingonteko	6,5	6,7	2,2	2,2
Poistumiskehotuksen tai käskyn vastustaminen	7,3	7,3	5,1	3,9
Pelkkä kiusanteko	27,6	28,1	17,0	16,7
Riita tuttujen välillä	11,1	11,8	7,3	11,7
Perheriita	3,5	2,8	9,7	12,2
Tappeluun sekaantuminen	2,7	4,5	1,5	2,2
Väkivaltainen potilas tai asiakas	10,3	7,3	20,4	20,0
Muu syy	22,8	23,6	20,2	18,3
	100,0	100,0	100,0	100,0
n	369	178	411	180

LIITE 4

Väkivallan tekijä viimeiseksi sattuneessa väkivaltatilanteessa 2006

	Miehet		Naiset	
	Kaikki	Fyysinen	Kaikki	Fyysinen
Täysin tuntematon	58,4	60,7	39,9	38,1
Tuttu vain ulkonäöltä tai nimeltä	15,8	13,1	13,5	12,2
Tilapäinen tuttava	3,0	3,4	2,9	1,7
Pitempiaikainen tuttava	11,9	13,6	11,7	13,4
Työtoveri	2,7	2,9	4,1	2,8
Sukulainen	1,2	0,0	1,9	1,5
Entinen puoliso tai kumppani	0,2	0,0	5,0	6,6
Aviopuoliso	1,5	1,9	2,9	2,9
Avopuoliso	0,6	0,0	3,4	5,6
Vakituinen seurustelukumppani	0,3	0,6	1,2	1,1
Perheen lapsi	0,6	0,7	0,5	0,0
Äiti tai isä	0,2	0,5	0,7	1,2
Muu perheestä	0,5	0,5	0,3	0,0
Muu	3,0	2,2	11,9	12,9
	100,0	100,0	100,0	100,0
n	375	183	410	182